

۱۱۵۹ مؤسسه آموزش عالی بنت‌الهدی

سرشناسه:	محمدی، معصومه، ۱۳۶۴ -
عنوان قرارداد:	عقیده (الطحاوی). شرح
عنوان و نام پدیدآور:	نقد عقاید طحاویه بخش توحید، بر اساس شرح‌الحوالی / مولف معصومه محمدی.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری:	ص: ۲۳۹ / ۵ × ۱۴ / ۵، ۲۱ م.س.م.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۰۵۱-۷
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه .
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۶ (فیبا)
موضوع:	طحاوی، احمد بن محمد، ۹۲۳۹ - ۳۲۱ ق. عقیده (الطحاوی) - نقد و تفسیر
موضوع:	طحاویه -- عقاید. Tahawiyah -- Doctrines
موضوع:	فقه حنفی -- قرن ۴ ق.
موضوع:	موضوع:
موضوع:	موضوع:
شناسه افزوده:	طحاوی، احمد بن محمد، ۹۲۳۹ - ۳۲۱ ق. عقیده (الطحاوی). شرح
شناسه افزوده:	جامعة المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده بندی کنگره:	۱۳۹۵ ۴۲۲۷۵۰۴۳۷۰۴۳۷۱/۴۳ BP
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۳۳۲
شماره کتابشناسی ملی:	۴۲۷۵۴۷۵

Islamic law, Hanafi -- 10th century

*Tawhid (Unity of God) توحید ؛

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

نقد عقاید طحاویه بخش توحید، بر اساس شرح‌الحوالی
 مؤلف: معصومه محمدی
 چاپ دوم: ۱۳۹۶ ش / ۱۴۳۸ ق
 ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
 ● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۳۵۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰ نسخه

مراکز پخش

ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸
 تلفن: ۰۲۵ ۳۷۸۴۶۱۳۴ / ۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵ / داخلی (۱۰۵)
 ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶
 ایران، قم، مجتمع ناشران، طبقه سوم واحد ۳۰۸. تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۴۰۲

📧 https://telegram.me/pub_almostafa
 🌐 <http://www.buy-pub.miu.ac.ir/>

✉ miup@pub.miu.ac.ir
 🌐 pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

- مدیر انتشارات: مرتضی محمدعلی نژاد شانی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: محمدباقر شکری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی

نقد عقايد طحاويه بخش توحيد ، بر اساس شرح الحوائى

معصومه محمدى

مركز بين المللى
ترجمه و نشر
المصطفى

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرفات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

«جامعة المصطفیٰ رحمته‌الله العالمیة» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی رحمته‌الله «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ رحمته‌الله» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ رحمته‌الله

فهرست

مقدمه.....	۹
بخش اول: کلیات و مفاهیم.....	۱۱
فصل اول: کلیات.....	۱۳
تبیین موضوع.....	۱۳
ضرورت بحث.....	۱۵
اهداف.....	۱۶
سؤالات.....	۱۶
۱. سؤال اصلی.....	۱۶
۲. سؤالات فرعی.....	۱۶
پیشینه.....	۱۷
روش تحقیق.....	۲۱
فصل دوم: مفاهیم.....	۲۳
عقیده.....	۲۳
توحید.....	۲۳
۱. توحید در لغت.....	۲۴
۲. توحید در اصطلاح.....	۲۴
الف) توحید از دیدگاه اشاعره.....	۲۴

۲۷.....	ب) توحید از دیدگاه معتزله.....
۲۹.....	ج) توحید از دیدگاه اهل حدیث.....
۳۱.....	د) توحید از دیدگاه ماتریدیه.....
۳۲.....	ه) توحید از دیدگاه طحاویه.....
۳۴.....	و) توحید از دیدگاه امامیه.....
۳۷.....	ز) توحید از دیدگاه وهابیت.....
۴۰.....	توسل.....
۴۰.....	۱. توسل در لغت.....
۴۱.....	۲. توسل در اصطلاح.....
۴۳.....	فصل سوم: درباره «العقیده الطحاویه».....
۴۳.....	طحاوی، نگارنده اصل کتاب.....
۴۶.....	بیان مختصری از اصول «العقیده الطحاویه».....
۵۲.....	ابن ابی العز حنفی، شارح «العقیده الطحاویه».....
۵۵.....	کتاب «شرح العقیده الطحاویه» ابن ابی العز حنفی.....
۵۶.....	الحوالی، شارح «العقیده الطحاویه».....
۵۸.....	کتاب «شرح العقیده الطحاویه» الحوالی.....
۶۱.....	فصل چهارم: مبانی فکری در شرح «العقیده الطحاویه».....
۶۱.....	هستی‌شناسی.....
۶۴.....	معرفت‌شناسی.....
۶۴.....	۱. منابع استنباط اصول توحیدی.....
۶۵.....	الف) قرآن.....
۶۶.....	ب) سنت رسول ﷺ.....
۶۷.....	ج) اجماع سلف صالح.....
۶۹.....	۲. جایگاه عقل.....
۷۲.....	روش‌شناسی.....
۷۲.....	۱. ظاهرگرایی و نفی تأویل.....
۷۴.....	۲. حجیت فهم سلف.....

فصل پنجم: گونه‌شناسی توحید و اقسام آن	۷۵
توحید در قرآن	۷۶
اقسام توحید	۷۷
۱. توحید نظری	۷۷
الف) توحید ذاتی	۷۷
ب) توحید صفاتی	۸۰
ج) توحید افعالی	۸۲
۲. توحید عملی	۸۳
- توحید عبادی	۸۴
نتیجه‌گیری	۸۶
بخش دوم: بررسی توحید و براهین آن در شرح الحوالی	۸۹
فصل اول: توحید و اقسام آن	۹۱
تعریف توحید	۹۱
اقسام توحید	۹۵
توحید اسما و صفات	۱۰۳
توحید ربوبی	۱۱۹
توحید الوهی	۱۳۱
فصل دوم: براهین توحید	۱۳۷
۱. راه آفاقی	۱۳۸
- برهان تمانع	۱۳۹
۲. راه انفسی	۱۵۳
۳. سیر در حقیقت هستی	۱۶۳
نتیجه‌گیری	۱۷۵
بخش سوم: آثار و نتایج توحید در شرح الحوالی	۱۷۷
مقدمه	۱۷۹
فصل اول: جایگاه و فلسفه توسل	۱۸۱

فصل دوم: توسل در قرآن.....	۱۸۷
فصل سوم: توسل از دیدگاه روایات.....	۲۱۱
روایات توسل به پیامبر ﷺ در حال حیات.....	۲۱۲
روایات توسل به پیامبر ﷺ بعد از وفات.....	۲۱۶
روایات توسل به حق کسی.....	۲۲۲
نتیجه‌گیری.....	۲۲۶
نتیجه‌گیری از پایان‌نامه.....	۲۲۹
کتابنامه.....	۲۳۳
منابع فارسی.....	۲۳۳
منابع عربی.....	۲۳۴

مقدمه

در میان معارف انسانی، هیچ معرفتی به زیبایی و ارزشمندی توحید نیست؛ بلکه سالک و عارف إلى الله تمام مراحل تزکیه نفس و منازل عرفانی را طی می‌کند، تا به مقام توحید دست یابد. اگر به تاریخ مراجعه کنیم، می‌بینیم که فراخوانی به توحید، سرلوحه دعوت همه پیامبران بوده و قرآن کریم می‌فرماید: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾^۱ «ما در هر امتی رسولی برانگیختیم که خدای یکتا را بپرستید و از طاغوت اجتناب کنید.» قرآن در بسیاری از موارد به طور مستقیم یا غیرمستقیم به توحید اشاره کرده است و اصلاً عظمت قرآن به خاطر مباحث توحیدی آن می‌باشد.

همه ادیان الهی مباحثی در مورد خداشناسی و مبدأشناسی دارند؛ اما چون در طول زمان دستخوش تحریفات قرار گرفته‌اند، با شرک درآمیخته شده‌اند و فقط دین اسلام است که از این‌گونه تحریفات مصون مانده است. مسئله توحید است که باعث تمییز دین اسلام از سایر ادیان و عامل وحدت در میان خود مسلمانان می‌گردد. مسلمانان با آنکه در

طول تاریخ دچار اختلافات و تفرقه‌هایی شده‌اند، اما تمامی فرقه‌ها و مذاهب اسلامی در اصل مسئله توحید و یگانگی خداوند وحدت دارند؛ هرچند که باز در مسائل فرعی توحید و آثار آن اختلاف نظرهایی وجود دارد. در این میان سلفیان و یا به عبارتی وهابیان از شدت عمل بیشتری برخوردارند و هر مسلمانی را که در دایره افکار و عقاید آنها قرار نگیرد، مشرک می‌دانند. این عمل آنها از عقیده‌شان در مورد تعریف توحید و عبادت می‌تراود و آنها بسیاری از اعمال مسلمانان از قبیل توسل، شفاعت، زیارت قبور، احترام به ائمه علیهم‌السلام و بسیاری از اعمال دیگر را از مصادیق عبادت غیر الله و شرک می‌دانند.